

POSTANOWIENIE

Dnia 27 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska

w sprawie z odwołania Z. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej
działalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 sierpnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 kwietnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego
kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem kosztów
postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2018 r., Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację Z. M. od wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 28 grudnia 2016 r., którym oddalono jego odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w C. z dnia 8 grudnia 2015 r. i z dnia 20 stycznia 2016 r., zwalczające stwierdzenie o jego podleganiu ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej przy równoczesnym zatrudnieniu na terenie Słowacji - od dnia 1 lutego 2011 r. do dnia 29 lutego 2016 r.

w firmie G. z siedzibą B. i od dnia 1 marca 2012 r. w spółce A. s.r.o. z siedzibą P. w Č..

Pierwotnie ustalono podleganie przez Z. M. ustawodawstwu słowackiemu z tytułu zatrudnienia na terytorium Słowacji, jednak w dniu 13 marca 2014 r. słowacki organ rentowy (S. Centrala lub Słowacki Zakład Ubezpieczeń Społecznych) wydał decyzję w przedmiocie odmowy uznania pracy świadczonej przez niego na terenie Słowacji za podstawę podlegania słowackiemu ubezpieczeniu społecznemu. Decyzja ta nie jest prawomocna w związku z orzeczeniem uchylającym orzeczenie Sądu Okręgowego w Ž., dotyczące pracy w G., czyli od dnia 1 lutego 2011 r. do dnia 29 lutego 2012 r. W zakresie pracy w A. s.r.o., tj. od dnia 1 marca 2012 r. decyzja słowackiej instytucji ubezpieczeniowej uprawomocniła się w dniu 8 grudnia 2015 r.

Decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 grudnia 2015 r. o wskazaniu ustawodawstwa polskiego jako właściwego dla oceny stosunku ubezpieczenia społecznego, poprzedzała informacja słowackiej instytucji ubezpieczeniowej z dnia 17 lipca 2015 r. o odmowie objęcia Z. M. ubezpieczeniami społecznymi na terenie Słowacji z tytułu zatrudnienia w spółce A. s.r.o. od dnia 1 marca 2012 r., i że druk A1 za ten okres nie zostanie wydany. W tych okolicznościach pismem z dnia 25 sierpnia 2015 r. organ rentowy ustalił tymczasowo polskie ustawodawstwo jako właściwe w tym czasie. Ustalenie to doszło do wiadomości słowackiej instytucji ubezpieczeniowej w dniu 31 sierpnia 2015 r. i stało się ostateczne w braku jej sprzeciwu. Wydanie decyzji z dnia 20 stycznia 2015 r. poprzedzała informacja słowackiej instytucji ubezpieczeniowej o niepodleganiu ubezpieczeniu społecznemu na terenie Słowacji oraz decyzja Słowackiego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w T. z dnia 9 września 2011 r., z której wynika, że od dnia 1 lutego 2011 r. nie powstał stosunek ubezpieczenia społecznego Z. M. z tytułu zatrudnienia w firmie G.

W obydwu wypadkach S. poinformowała Zakład Ubezpieczeń Społecznych o przeprowadzeniu kontroli u pracodawców wskazanych jako tzw. firmy skrzynkowe (schrankova firma), której wynikiem było stwierdzenie nieistnienia tytułu podlegania przez pracowników tych firm słowackim przepisom ubezpieczeniowym. Nie wydano poświadczenia A1 między innymi Z. M. .

W ocenie Sądów, po stronie ubezpieczonego nie zachodzi konkurencja tytułów ubezpieczenia, którą należałoby rozstrzygać na podstawie art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 2004 r. 166 poz. 1 ze zm.; dalej „rozporządzenie nr 883/2004” lub „rozporządzenie podstawowe”). Respektując procedurę określoną w art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284/1 z 30 października 2009 r.; dalej „rozporządzenie nr 987/2009” lub „rozporządzenie wykonawcze”), instytucja polska ustaliła ustawodawstwo mające zastosowanie do ubezpieczonego na podstawie informacji instytucji wyznaczonej przez właściwą władzę państwa członkowskiego. Do chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem drugiej instancji nie wydano słowackiego formularza A1.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj. niezastosowanie art. 386 § 4 w związku z art. 477^{14a} k.p.c., przez zaniechanie uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania mimo, że nie została wydana ostateczna decyzja w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa właściwego, na skutek czego zaskarżone decyzje były co najmniej przedwczesne i podjęte bez rozpoznania istoty sprawy, naruszenie art. 365 § 1 k.p.c., przez nieuwzględnienie prawomocnego wyroku Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej dnia 26 maja 2016 r., sygn. 7Sžso/8/2015, uchylającego wyrok Krajowego Sudu w Ž. z dnia 13 stycznia 2015 r., sygn. 20Scud/56/2014-59, z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił także naruszenie prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) przez niewłaściwe zastosowanie art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 13 pkt 4, art. 32,46 ust. 1 i art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.) przez uznanie, że podlega ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i chorobowemu, wypadkowemu, podczas gdy nie podlega przepisom ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych na podstawie art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr

883/2004, niewłaściwe zastosowanie art. 11 ust. 1 w związku z art. 11 ust 3 lit. a rozporządzenia podstawowego i doprowadzenie w rezultacie do sytuacji, w której podlega ustawodawstwu dwóch różnych państw członkowskich, ponieważ wykonuje nie tylko pracę na własny rachunek w Polsce, ale także nieprzerwanie od dnia 1 lutego 2011 r. również pracę najemną w Słowacji i z tego tytułu pozostaje zgłoszony do systemu słowackiego, niezastosowanie art. 5 w związku z art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 987/2009 przez podważenie ważności umów o pracę i dokumentów wydanych przez instytucję innego państwa członkowskiego potwierdzających zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim oraz naruszenie art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego przez jego niezastosowanie i podtrzymanie, że wskazanie w dniu 25 sierpnia 2015 r. jako właściwego ustawodawstwa polskiego było skuteczne i ważne, „podczas gdy S. nie zgłosiła zastrzeżeń do ustalenia ustawodawstwa słowackiego dokonanego wcześniej”.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazał, że jest oczywiście uzasadniona, ponieważ zaskarżony wyrok wydano na podstawie przepisów krajowych, zamiast na podstawie mających pierwszeństwo zastosowania, przepisów unijnych. Naruszony przy tym został art. 288 akapit 2 TFUE, zgodnie z którym rozporządzenie jako akt prawny o zasięgu ogólnym wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowany we wszystkich Państwach Członkowskich, ponieważ wbrew dyspozycji art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego uznano, że podlega obowiązkowo ubezpieczeniom w Polsce z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, mimo że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie dysponuje prawomocną decyzją o ustawodawstwie właściwym, która ma charakter prejudycjalny, w stosunku do decyzji zaskarżanych w niniejszym postępowaniu.

Jednocześnie skarżący wyraził pogląd, że „zasada niepogarszania sytuacji pracownika w związku z korzystaniem przez niego ze swobody przemieszczania się oraz prawo do sprawiedliwego procesu wyrażone w art. 47 Karty Praw Podstawowych przemawia za tym, że art. 365 § 1 k.p.c. powinien znaleźć zastosowanie także do prawomocnego wyroku Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej z dnia 26 maja 2016 r. sygn. 7Sžo/8/2015”.

Organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania z zasądzeniem kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Argumenty wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opartego na stwierdzeniu o jej oczywistej zasadności ze względu na niezastosowanie art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 lub niedopełnienie procedury obowiązującej instytucje właściwe do stosowania przepisów o koordynacji ubezpieczeń społecznych są nietrafne. Błędny jest przede wszystkim wniosek skarżącego, że przepis ten reguluje kolizję stosowania przepisów z zakresu ubezpieczenia społecznego wynikającą z równoczesnego wykonywania przez niego pracy na własny rachunek i zgłoszenia do ubezpieczenia z tytułu pracy najemnej i innym państwie członkowskim Unii. Zgłoszenie do ubezpieczenia pracowniczego nie jest skuteczne, jeśli dotyczy osoby, która nie może być uznana za podmiot tego rodzaju ubezpieczenia. Trzeba rozdzielić materię stosowania właściwego ustawodawstwa i podlegania – na jego podstawie – ubezpieczeniom społecznym. Wbrew zastrzeżeniom skarżącego, pierwotne określenie ustawodawstwa słowackiego było wiążące i według tego ustawodawstwa w decyzji z dnia 23 czerwca 2014 r. stwierdzono, że wykonywanie pracy na Słowacji nie stanowi tytułu ubezpieczenia na podstawie prawa słowackiego.

Kształtowanie stosunków ubezpieczenia społecznego na terenie Słowacji pozostaje w wyłącznej kognicji sądów słowackich (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15, niepublikowane i z dnia 23 listopada 2012 r., II UK 103/12, OSNP 2013 nr 19-20, poz. 238 oraz z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13; (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., II UK 382/16, niepublikowane; wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16, niepublikowane; oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16, niepublikowane). Jeżeli zatem słowacka instytucja ubezpieczeniowa odmówiła uznania pracy świadczonej na jej terenie przez polskiego przedsiębiorcę jako podstawy podlegania słowackiemu ubezpieczeniu społecznemu, to postanowienie to jest wiążące dla polskiego organu rentowego do czasu wyczerpania procedury przed sądami słowackimi zakończonej zmianą decyzji słowackiego organu ubezpieczeń społecznych z dnia 13 marca 2014 r., zważywszy na uchylenie przez instytucję słowacką formularza wskazującego na podleganie ubezpieczeniu społecznemu w tym państwie (por. wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 stycznia 2006 r., C-2/05, *Rijksdienst voor Sociale Zekerheid przeciwko Herbosch Kiere NV*, ECR 2006 r. I-1081). Nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47 oraz z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13).

W tych okolicznościach powołanie się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie ma uzasadnienia w oczywistym naruszeniu prawa, bez wykraczania poza obszar związania Sądu Najwyższego ustalonymi w sprawie faktami (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.